

KUINKA KIRJOITAN HISTORIIKIN

Historiikki Punaisen Ristin Mäntän osastolle

Tuomas Anttila

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Liiketalouden koulutusohjelma
Kulttuuri- ja kongressipalveluiden
suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Kulttuuri- ja kongressipalveluiden suuntautumisvaihtoehto

ANTTILA, TUOMAS: KUINKA KIRJOITAN HISTORIIKIN, Historiikki SPR:n
Mäntän osastolle

Opinnäytetyö 102 s., liitteet 80 s.
2011

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli kirjoittaa historiikki Mäntän Punaisen Ristin osastolle. Punainen Risti on kansainvälinen hyväntekeväisyysjärjestö, joka on levinnyt ympäri maailmaa osastoverkostona.

Historiikki käsittelee SPR:n Mäntän osaston tapahtumia ja kehitystä osaston perustamisesta vuodesta 1950 vuoteen 2010. Historiikkia varten tehdyssä tutkimuksessa käytettiin tutkimushaastattelua kvalitatiivisen aineiston keräämiseksi. Muita pääasiallisia lähteitä ovat lehtiartikkelit, valokuvat ja Mäntän osaston hallituksen asiakirjat. Mäntän osaston toiminnasta on aikaisemmin kirjoitettu pöytäkirjoja lähteinä käyttäen historian esityksiä vuosilta 1950-1990 Mäntän SPR:n työntekijöiden toimesta.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi 80 sivuinen kovakantinen kirja, joka sisältää tekstin lisäksi kuvia. Historiikkia myydään Mäntän SPR:n toimesta ja sen tuotot käytetään julkaisukuluihin ja hyväntekeväisyyteen.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Cultural and Congress Services

ANTTILA, TUOMAS. How to Write a Chronicle - a Chronicle of the Mänttä Branch of the Finnish Red Cross

Bachelor's thesis 102 pages, appendices 80 pages
2011

This Bachelor's thesis describes the compiling of the chronicle of the Mänttä Branch of the Finnish Red Cross. It also gives some basic information on the Red Cross organization in Mänttä and in Finland.

The chronicle is about the events and development of the Mänttä branch from its establishment in 1950 to the year 2010. The main research method was qualitative, in the form of interviews, but the data was also collected from newspaper articles, photographs and the documents of the Board of the Mänttä branch. Previously, two historical reviews have been written about the Mänttä branch covering the years 1950 to 1990 by volunteers active in Mänttä branch.

The result of the work is an 80-page hard-covered book which is sold by the Mänttä branch. The income is used to cover the publishing costs and for charity.

Keywords: chronicle, chronicles of associations, Finnish Red Cross

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 TYÖN TEOREETISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1 Historian tutkimisen päämääristä.....	7
2.2 Historian esitystapa.....	7
2.3 Miksi tutkimme historiaa?.....	8
2.4 Ideasta toteutukseen.....	8
2.5 Tutkimusta haastattelemalla.....	11
3 MÄNTÄN PUNAISEN RISTIN HISTORIIKKI TEKO.....	13
3.1 Toimeksiantajana Punainen Risti.....	13
3.2 Mäntän SPR:n osasto.....	13
3.3 Tuumasta toimeen.....	14
3.4 Arkistoiden kätköissä.....	15
3.4.1 Sanomalehtiä, vuosikertomuksia ja päiväkirjoja.....	15
3.4.2 Keskustelua kahvipöydässä.....	16
3.4.3 Valokuvia sanojen seuraksi.....	18
3.5 Työpöydän ääreen.....	18
3.6 Designia ja pilkunviilaamista.....	19
4 POHDINTA.....	20
LÄHTEET.....	22
LIITE.....	23

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli koota Mäntän Punaisen Ristin osaston tähänastinen 60-vuotinen taival yksiin painettuihin kansiin. Opinnäytetyö muodostuu teoreettisesta ja toiminnallisesta osasta.

Teoreettisessa osassa käyn läpi historian kirjoittamisen taustaa ja toteuttamistapoja. Perehdyn historian tutkimiseen ja historiikin käsitteeseen, haastatteluun tutkimustapana ja kerron taustatietoa työn toimeksiantajasta. Toiminnallisessa osassa kerron Mäntän osaston historiikin kirjoittamisen vaiheista ja tuon teorian käytäntöön historiikissa.

Kirjassa, Suomen Punainen Risti, Mäntän osasto 1950-2010, Vapaaehtoisuuden vuosikymmenet, kerrotaan Mäntän SPR:n osaston tekemästä työstä eri muodoissaan nimensä mukaisesti kuuden vuosikymmenen ajalta. Osaston kehitystä seurataan historiikissa vertailemalla sitä SPR:n maanlaajuiseen kehitykseen. Valitsin tämän lähestymistavan historiikin kirjoittamiselle, koska Punainen Risti oli minulle melko tuntematon järjestö entuudestaan ja halusin ymmärtää järjestöä kokonaisuudessaan. Historiikissa on kuvia eri aikakausilta sekä suoria lainauksia eri lähteistä, kuten lehti ja asiakirja-aineistoista.

Historiikin teko sai alkunsa loppuvuodesta 2009, kun SPR:n Mäntän osaston puheenjohtaja etsi osaston historiikille kirjoittajaa. Koska osaston toiminnassa alusta asti olleita henkilöitä ei ole enää hengissä ja pisimpään mukana olleetkin ovat jo iäkkäitä, nähtiin aika historiikin kirjoittamiselle, jolloin mukana olleiden jäsenten henkilökohtaiset muistot varhaisemmiltakin ajoilta saataisiin talteen.

Mäntän Punaisen Ristin osasto on järjestänyt 60-vuoden aikana paikkakunnalla monenlaista toimintaa, kuten kerhoja, ensiapukoulutusta ja tapahtumia. Ennen kunnallisten palveluiden tuloa Suomeen, järjestö oli merkittävässä roolissa vanhustyössä ja sairaanhoidonkoulutuksessa Mäntässä. Sittemmin 70-luvulta lähtien osasto on löytänyt pitkäaikaisemman toiminta kaavansa ja jatkanut sitä tähän päivään asti.

Huolimatta osaston monipuolisesta toiminnasta on se kuitenkin joutunut toteamaan monien muiden Suomen Punaisen Ristin osastojen tapaan, että jäsenmäärät eivät ole huippuvuosien lukemissa. Historiikki pohtii myös miten osasto on kehittynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, kun jäsenmäärät ovat pudonneet ja yhteiskunta muuttunut.

2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Historian tutkimuksen päämääristä

Kirja *Historian Tutkimisesta* (Kaartinen & Korhonen 2005, 167) tulkitsee historian tutkimisen menneisyyden tulkinnaksi menneisyyden antamien lähteiden avulla, jolloin historian tutkimusprosessi on menneisyyden tulkinta ja tutkimustulos ymmärtäminen. Menneisyys voi antaa joskus ristiriitaista tietoa itsestään, mutta historian tutkijan tulee ymmärtää, että se on merkki menneisyyden monista kerroksista. (Kaartinen ym. 2005, 168)

Tutkija kirjoittaa historiaa valitsemastaan aiheesta olipa se sitten henkilöhistoriaa tai laajempi yhteiskunnallinen historia. Tutkijan valitsema aihe rajaa kirjoitettavan historian ja auttaa myös määrittelemään yhden historian kirjoittamisen tärkeimmistä asioista – kenelle historia kirjoitetaan. Historian kirjoitus tyylin tulisi olla sopiva sille, jolle sitä kirjoitetaan. Onkin vaikea kirjoittaa hyvää historiaa, jos ei tunne lukijaansa. (Curthoys & McGrath 2009, 13-14, 24-25)

2.2 Historian esitystapa?

Historian kirjoitusmuotoja on useita. Toisia esitystapoja voidaan pitää luotettavampina kuin toisia. Oppaassa historiikin kirjoittajille (Katajala 1990, 18.) historiikki määritellään esitykseksi aiheen historiasta, kun on käytetty useampaa kuin yhtä lähdettä tietojen hankkimiseksi. Sanakirjan ytimekkäämpi määritelmä historiikista on lyhyt esitys jonkin kohteen vaiheista (Facta tietopalvelu 2011). Historiikin määrittelemistä vaikeuttaa lisäksi se, että esitystapa voi vaihdella multimediaesityksistä monisatasivuisiin painettuihin kirjoihin. (Katajala 1990, 19.) Nykyaikana monien yhdistysten ja yritysten kotisivuilta löytyy historiikiksi nimetty sivu. Tässä opinnäytetyössä keskitytään selvittämään kirja muotoon kirjoitettua historiikkia.

Historiikin läheisenä sukulaisena voidaan pitää historian kirjoituksia, jotka poikkeavat historiikkeihin siinä, että niiden tietojen selvittämiseen käytetyt lähteet on

täytynyt olla tarkempaan selvitettyinä ja moninaisempia, jolloin ne kestävät tarkempaa tarkastelua ja kritiikkiä. Historiikilta ei vaadita tieteellisen tutkimuksen tarkkuutta. (Katajala 1990, 19.)

Muita historian kirjoituksen tyylejä ovat muun muassa paikallishistoriat ja muistelmat, joita voidaan käyttää apuna historiikkien kirjoituksessa. Muistelmat ovat kirjoittajan omaan muistiin pohjautuvia kirjoituksia, joissa ei ole käytetty apuna muita lähteitä. Paikallishistoriat pyrkivät esittämään alueiden historian kokonaiskuvaa eivätkä pureudu yksityiskohtiin historiikin tavalla. (Katajala 1990, 19.)

2.3 Miksi tutkimme historiaa?

Historian esitykset, olivatpa ne kirjoitettu mihin muotoon tahansa, kertovat ihmisen toiminnasta ja sen merkityksestä. Kun pystytään ymmärtämään historiaa, pystytään luomaan yhteyksiä tähän aikaan ja ymmärtämään tapahtumia kokonaisvaltaisemmin. (Kalela 2001, 23.)

Seurat, yhdistykset ja järjestöt kirjoittavat ja kirjoituttavat historiikkeja juhluvuosiansa kunniaksi antaakseen vuosien aikana tehdyille työlle sen ansaitseman arvostuksen (Katajala 1990, 11). Historiikki voi myös antaa yhteisölle julkisuutta sekä nostaa sen toiminnan aktiivisuutta lisäämällä tietoisuutta yhteisöstä, kun historiikin julkistaminen on tehty näkyvästi. Onkin suositeltavaa, että yhteisön historiikin julkaisu tilaisuuteen kutsutaan lehdistön edustajia, jotta tieto historiikista leviää myös yhteisön ulkopuolelle (Katajala 1990, 156).

2.4 Ideasta toteutukseen

Historiikin kirjoittamisen alkuvaiheessa on syytä suunnitella sen rahoitus ja laajuus. Historiikkeja kirjoittavat Suomessa pääasiassa eri kansalaisjärjestöt, seurat ja yhdistykset. Näiden tahojen on ennen historiikin kirjoittamisen aloittamista varauduttava kustannuksiin. Usein kirjoittajana toimii yhteisön sisäinen henkilö, mutta myös palkattu ammattilainen voi kirjoittaa historiikin. Nämä seikat vaikuttavat historiikin kustannuksiin ja sen esitystyylisiin. (Katajala 1990, 13-15).

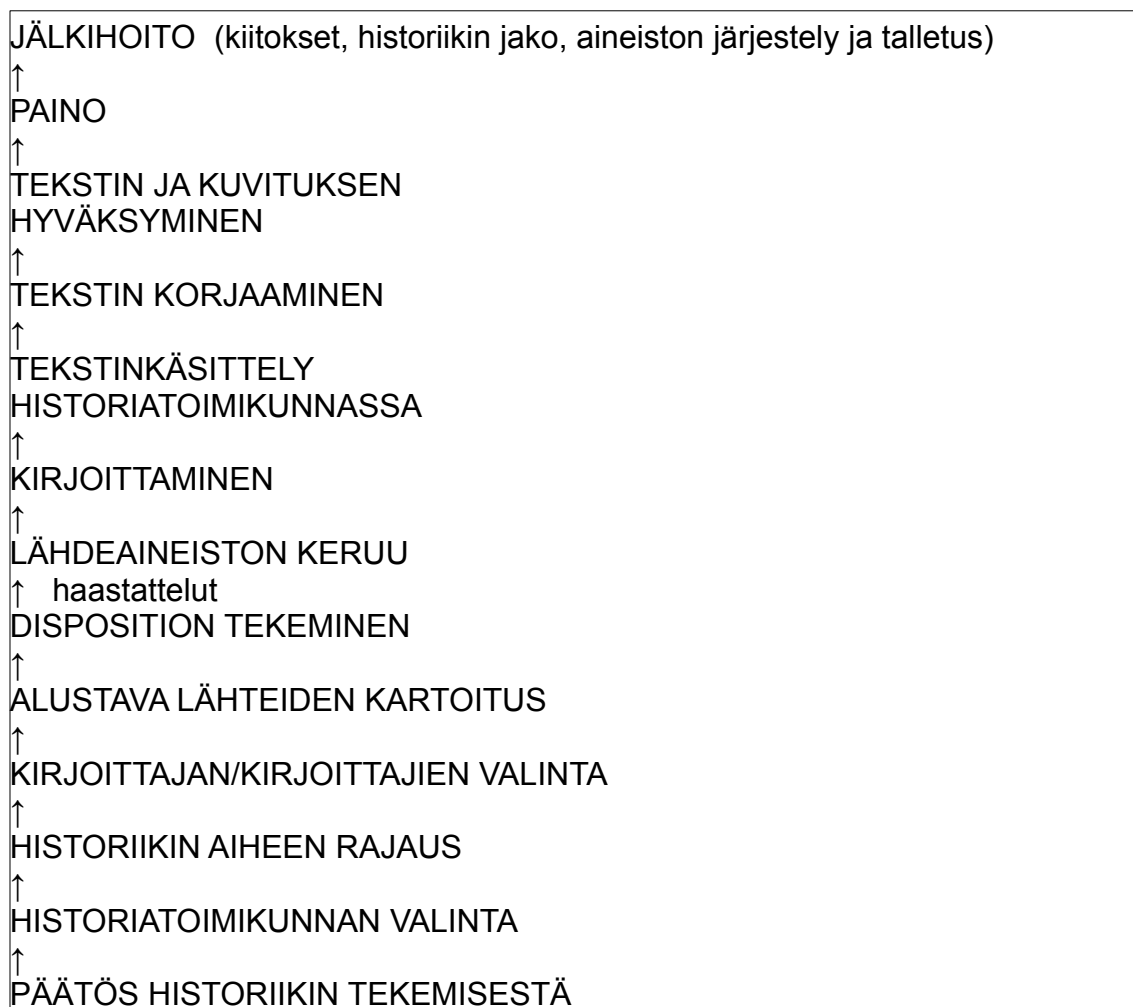
Oli kirjoittajana yhteisön sisäinen tai ulkopuolinen henkilö, vastuu käytettävistä tutkimustavoista ja tutkimuksen painopisteistä on pitkälti tutkijan harteilla, koska esitetty tutkimustapa perustuu hänen ehdotukseensa (Suojanen 1996, 44).

Rahoituksessa on syytä ottaa huomioon kirjoittajan palkka, juoksevat kustannukset sekä taiton ja painotyön hinta. Joissain tapauksissa yhteisöillä on käytettävissä apurahoja historiikin kirjoittamiseksi, joita myöntävät esimerkiksi kunnat ja erilaiset rahastot. Muissa tapauksissa kustannusten kattamiseksi tarvittavat varat on kerättävä muilla keinoin ja niiden on oltava vuoden menoarvio laskelmissa jo hyvissä ajoin, jotta yhteisön hallintoelin pystyy tekemään päätöksiä varojen keräämiseksi. Historiikkien kirjoittamisesta on harvoin tahallista hyötyä yhteisöille, koska saatavat tulot menevät julkaisukustannusten kattamiseen, joten myyntitulojen varaan ei kannata lähteä kirjoittamaan. (Katajala 1990, 20-21). Taiton hintaan vaikuttavat esimerkiksi typografia, kuvien käyttö sekä sivumäärä, ja se kuka tekee kirjan taiton. Taitajan kokemuksesta ja sivun suunnittelusta riippuen, hintaa taitolle voi tulla mitä vain muutamasta eurosta useisiin kymmeneen euroihin sivulta (Suomen freelance-journalistit ry 2010). Painotyön hintaan vaikuttavat merkittävimmin painomäärä ja -tapa sekä käytetty paperi ja värit (Otavan Kirjapaino Oy 2010).

Historiikin suunnitteluvaiheessa on myös hyvä kartoittaa lähteitä. Historian tutkijalle on tärkeää päästä käsiksi alkuperäisiin lähteisiin ajalta jonka historiaa tutkitaan (Kaartinen & Korhonen 2005, 170). Pelkkien asiakirjalähteiden varaan ei kannata jäädä vaan kannattaa muistaa esimerkiksi muistitieto lähteet, sekä sanomalehdet ja valokuvat, joiden avulla on hyvä elävöittää historiaa. Rakenustakin voidaan käyttää niin sanottuna aineellisena lähteenä (Katajala 1990, 22-24.) Sanomalehtiä on käytetty apuna historian tutkimisessa lähes yhtä kauan kuin niitä on julkaistu, kuten Heikkilä toteaa historian tutkimuksen historiaa käsittelevässä kirjassaan (1996, 100-101). On kuitenkin muistettava, että lehden kirjoittama kirjoituskin voi olla poliittisesti tai muuten aattellisesta näkökulmasta kirjoitettu (Heikkilä 1996, 103).

Hyvissä ajoin ennen kirjoittamista on myös pohdittava tekstin jäsennyystapaa. Historiikin jäsentely voi olla kronologinen tai systemaattinen. Kronologinen tapa esittää asiat tiukassa aikajärjestyksessä. Systemaattinen esittää kirjoitetut

aiheet aihepiireittäin (Katajala 1990, 31). Riippuen aiheen laajuudesta ja aihepiirien määrästä tutkijan on valittava historiikkiinsa sopivin jäsentelytapa. Oikein valittu jäsenntystapa tekee historiikista helposti luettavan ja ymmärrettävän.

KUVIO 1 Historiikin teko prosessi (Katajala 1990, 36, muokattu).

Kuvio historiikin teosta (kuvio 1) kertoo koko teko prosessin vaiheet historiikin kirjoitus ideasta jälkihoitovaiheeseen. Jotkin vaiheet saattavat toistua useaan kertaan, kun prosessin aikana palataan takaisin ja muutetaan tai korjataan jotakin. Joitakin vaiheita voi myös jäädä pois riippuen siitä kuka historiikkia tekee.

2.5 Tutkimusta haastattelemalla

Haastattelua käytetään historian tutkimuksen tutkimusmenetelmänä laajentamaan tutkittavan aiheen näkökulmaa. Sen avulla voidaan perehtyä menneisyyteen haastateltavan henkilökohtaisesta näkökulmasta. (Fingerroos & Haanpää 2006, 27.) Tällöin saadaan erilainen näkökulma kuin mitä saataisiin tutkimalla asiaa pelkästään esimerkiksi lehtiartikkelin tai pöytäkirjan pohjalta.

Haastattelu on laadullisen tutkimuksen päämenetelmä. Haastattelun etu muihin tutkimusmenetelmiin menetelmiin on sen joustavuus. Se antaa tutkijalle mahdollisuuden kartoittaa tutkittavaa aluetta, kun aihe ei ole hyvin tunnettu. Haastattelu mahdollistaa syventävien kysymysten esittämisen ja näin ollen pystyy pureutumaan tutkittavaan kohteeseen tehokkaammin kuin esimerkiksi kysymys lomake. Lisäksi, haastattelu antaa tutkijalle mahdollisuuden havainnointiin, mikä saattaa paljastaa haastateltavan tuntemuksia aiheesta ja näin ollen auttaa tutkijaa luomaan paremmin kuvaa tutkittavasta historiasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 191-192.)

Kun haastattelun avulla tutkitaan jotakin aihetta, tulee haastattelija pyrkiä saamaan mahdollisimman luotettavaa tietoa kysymyksillään. Haastattelijan on ymmärrettävä tilanteen merkitys tutkimusaineiston keräämiseksi ja pyrittävä haastattelemaan siten, että hän ei esimerkiksi johdattele haastateltavaa. (Hirsjärvi ym. 1997, 194-195.) Haastattelussa nousee merkittäväksi myös se kuinka hyvin ja luotettavasti haastattelija saa haastateltavan muistamaan menneen tapahtumia. Haastattelun osapuolien välinen kulttuuritaustakin voi vaikuttaa haastattelun kulkuun ja tulokseen (Makkonen 2010, 116). Haastattelijan tulisi olla henkilö, joka on hyvin perillä tutkimastaan asiasta ja on päättäväinen samaan siitä lisää selville. Haastattelijan tulisi esittää asiansa fiksusti ja antaa haastateltavan kertoa asioista rauhassa painostamatta haastateltavaa liikaa. (Kvale & Brinkmann 2009, 181.)

Tutkimushaastattelu tyypit voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin: lomakehaastatteluun, teemahaastatteluun ja avoimeen haastatteluun (Hirsjärvi ym. 1997, 195). Voidaan myös puhua jaosta strukturoituun ja strukturoimattomaan haastatteluun, jotka tulevat englanninkielen vastaavista termeistä (Gilham 2005, 45).

Lomake haastattelussa edetään valmiiksi laadittua lomaketta käyttäen siten, että haastattelussa kerätään vastaukset lomakkeen kohtiin. Teemahaastattelussa varsinaisia kysymyksiä ei ole kirjoitettu valmiiksi vaan haastattelu etenee aihealueittain, jolloin haastateltava kertoo haastattelijalle aiheista, joihin etsitään selvyyttä. Teemahaastattelua voidaankin pitää lomake- ja avoimenhaastattelun välimuotona. Teemahaastattelun ei myöskään tarvitse edetä ennalta määrättyä järjestystä vaan haastattelijalla voi pureutua aiheisiin keskustelun luonnollisen kulun mukaan. (Hirsjärvi ym. 1997, 195.)

Avoin haastattelu on nimensä mukaisesti avoin ja siten lähimpänä normaalia keskustelua. Se ei etene minkään ennalta määrätyn järjestyksen mukaan, jolloin se on myös haastavin haastattelijalle. Toisaalta, kun haastattelijalla ei tiedä aiheesta paljoa, avoin haastattelu voi kartuttaa tutkijan tietoja aiheesta kaikkein tehokkaimmin. (Hirsjärvi ym. 1997, 196.) Avoimessa haastattelussa nousee ongelmaksi haastatteluiden analysointi. Jos samaa aihealuetta on käyty läpi monessa eri haastattelussa, on haastatteluiden keskinäinen analysointi vaikeaa, kun haastattelut eivät noudata toisiinsa nähden samaa kaavaa. (Gillham 2005, 49.)

Erilaisen haastattelurungon mukaan jaottelun lisäksi haastattelut voidaan jakaa myös kahdenkeskisiin ja ryhmähaastatteluihin. Haastattelu ryhmässä voi auttaa haastateltavia muistamaan menneisyyden tapahtumia paremmin, kun asioita päästään muistelemaan yhdessä ja haastateltavat pääsevät korjaamaan väärin muistettuja asioita toisilleen. Ryhmähaastattelu voi olla hyvä metodi myös silloin, kun tutkija pystyy ennakoimaan haastateltavia, jolloin haastattelijalla pystyy säästämään aikaa haastatteleamalla useampaa henkilöä samasta aiheesta. Ryhmähaastattelun ongelma on se, että erilaiset ihmistyypit erottuvat toisistaan erilailla keskustelussa. Haastattelijalla pitää siis pystyä analysoimaan kaikkia haastateltavia tasavertaisin ottein. (Hirsjärvi ym. 1997, 197-198.) Ideaali ryhmäkoko vaihtelee kahdesta kolmeen. Tällöin vältetään, että tutkija sekoittaisi haastateltavat kun haastattelu nauhoitetaan. (Sulkunen 1990a 264-285, Hirsjärvi ym. 1997, 198 mukaan.)

3 MÄNTÄN PUNAISEN RISTIN HISTORIIKKI TEKO

3.1 Toimeksiantajana Punainen Risti

Punainen Risti on kansainvälinen hyväntekeväisyys järjestö, joka on toiminut Suomessa vuodesta 1877 lähtien. Vuonna 1950 järjestö koki Suomessa historiansa suurimman muutoksensa, kun Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Suomen Punaisen Ristin välinen yhteinen taival päättyi ja Suomeen alettiin uudistuksen seurauksena perustaa SPR:n osastoja. (Punainen Risti 2011.) Mäntän SPR:n osasto on yksi näistä vuonna 1950 perustetuista osastoista.

SPR:ään kuuluu nykyään noin 90000 jäsentä, joista aktiivisesti vapaaehtoisuudessa toimii noin 45000. Vapaaehtoisten työ on keskittynyt SPR:n kotimaan työmuotoihin: nuorten auttamiseen, vanhusten ja sairaiden tukihenkilö- ja ystäväpalveluihin sekä ensiapukoulutukseen. Muita SPR:n työmuotoja ovat muun muassa Veripalvelu liikkuvan veripalvelun kanssa ja kehitysvammaistenkerho. SPR järjestää myös vuosittain keräyksiä, joista tunnetuin on nälkäpäiväkeräys. Muita keräyksiä järjestetään tarvittaessa suuronnettomuuksien sattuessa. (Punainen Risti 2011.)

3.2 Mäntän SPR:n osasto

Mäntän SPR:n osasto perustettiin 7.11.1950 perustavassa kokouksessa Mäntän Klubilla. Kokouksessa oli mukana monia sen ajan Mänttäläisiä vaikuttajia, kuten tehtailijoita, lääkäri ja kirkkoherra. Osaston ensimmäisinä vuosikymmeninä Mäntän G.A. Serlachius Oy ja sen johto oli merkittävässä roolissa rahoittamassa osaston toimintaa. Tämä oli yksi historiikin kirjoittamisen mielenkiintoisemmista lähtökohdista, koska se yhdisti mänttäläisittäin mielenkiintoisen Serlachius-tehtaan historian Mäntän SPR:n osastoon. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi 1950-luvun vuorineuvos R. Eric Serlachiuksen vaimo Brita Serlachius. Osasto sai myös monet toimintapaikat tehtaalta sekä muuta käytännön apua järjestön hallinnollisten asioiden hoitamiseen. Alkuvuosikymmenet olivat osastolle jäsenrikkainta aikaa, jolloin jäseniä oli

parhaillaan 1300. Monet työmuodot saivat alkunsa juuri 50-luvulla, kuten vanhusten ja nuorten kerhot, jotka ovat jatkuneet tähän päivään asti. Nykyään Mäntän SPR:ssä on noin 250 jäsentä ja sen toiminnan pääpaino on vanhus-työssä ja keräyksissä.

3.3 Tuumasta toimeen

Idea historiikin kirjoittamisesta oli pyörinyt osaston jäsenten mielessä jo jonkin aikaa ennen toimeen ryhtymistä. Suunnittelupalaveri pidettiin tammikuussa 2010. Historiikin kirjoittamiselle oli näin aikaa vajaa vuosi, koska se haluttiin saada painettuna osaston 60-vuotisjuhlille, jotka pidettiin 7.11.2010. Palaverissa selvitettiin mitä aineistoa oli saatavilla tai mistä sitä voisi löytyä lisää.

Dispositio eli alustava sisällysluettelo tehtiin myös yhdessä osaston kanssa, jolloin osasto sai esittää kommenttinsa esitystavasta. Alussa päätettiin, että osaston toiminnasta kerrottaisiin kronologisesti vuosikymmen kerrallaan ja, että historiikin lopussa kerrottaisiin osaston taloudesta ja tulevaisuudesta. Myöhemmin kerrontatapa muutettiin systemaattiseksi, koska kävi ilmeisen selväksi, että osaston monialaisesta historiasta oli parempi kirjoittaa aihekokonaisuus kerrallaan, muuten tekstistä tuli liian katkonaista ja vaikeasti luettavaa.

Mäntän osasto halusi esitystavaksi kirjan, jota voitaisiin myydä kaikille halukaille. Koettiin tärkeäksi, että osaston tapahtumat olisivat saatavilla yhdessä arvokkaan oloisessa paketissa. Osaston neljä ensimmäistä vuosikymmentä oli selvitetty aikaisemmin kirjoitetuissa historioissa ja kaksi viimeisintä tuli selvittää käyttäen apuna osaston hallituksen pöytäkirjoja, haastatteluita sekä muita hyödylliseksi katsottuja lähteitä. Haastatteluilla halusin myös selvittää mahdollisesti vanhempia tapahtumia, koska aikaisemmat historiikit oli kirjoitettu pelkästään hallituksen pöytäkirjojen ja muiden asiakirjojen pohjalta, tästä syystä niitä ei voida pitää varsinaisina historiikkeina (Katajala 1990, 18.)

Aiheen rajaus jäi pitkälti itselleni. Mäntän osasto halusi, että osaston merkittävimmistä toimintamuodoista kerrottaisiin vuosikymmenten tärkeimmät ja merkittävimmät tapahtumat. Tekstilähteiden lisäksi historiikkia elävöitetäisiin

kuvilla ja haastateltujen henkilöiden muistoilla. Osastolle on tapahtunut 60-vuoden aikana niin paljon, että siitä saisi kirjoitettua kokonaisen kirjasarjan, jos lähtisi kirjoittamaan kaikesta yksityiskohtaisesti. Päädyin tästä syystä rajaamaan alueen merkittävimpiin tapahtumiin, jotka noudattivat aikaisempien kirjoitettujen historioiden kaavaa. Tämä päätös myös ratkaisi pitkälti sen mitä aineistoa lähdin keräämään.

3.4 Arkistoiden kätköissä

Varsinainen historiikin teko prosessi alkoi tiedonkeruulla ja tiedon tutkimisella. Luin kirjallisuutta Punaisesta Rististä, jotta saisin taustatietoa tutkimukselleni sekä tutustuin Mäntän SPR:ään ensin käymällä läpi osaston vuosikertomukset ja myöhemmin haastatteleamalla osaston jäseniä. Haastatteluiden kannalta oli oleellista, että olin tehnyt tarpeeksi ennakkotutkimusta aiheesta, jotta minulle oli selvillä historiikin kannalta oleelliset seikat ja tapahtumat, ja osasin haastattelutilanteessa kysyä oleellisia asioita. Aineiston keräys jatkui koko teko prosessin ajan siitä huolimatta, että olisin halunnut saada kaiken kerättyä jo ennen kirjoittamisen aloittamista. Valokuvien ja muun aineiston saaminen ihmisiltä vei kuitenkin enemmän aikaa kuin aluksi ajattelin. Viimeiset kuva materiaalit sain viikkoa ennen kirjan painoon menoa.

3.4.1 Sanomalehtiä, vuosikertomuksia ja päiväkirjoja

Historiikin tekoon käytettävät kirjalliset lähteet olivat Mäntän osaston pöytäkirjat, vuosikertomukset sekä muut asiakirjat, vuosilta 1950–1990 kirjoitetut tarinat, Internet-lähteet, Ensiapupäiväkirjat ja KMV-lehden mikrofilmi- ja paperiversiot. Uudempia vuodesta 1993 kerättyjä lehtileikkeitä oli myös kerätty leikekansioon osaston henkilöstön toimesta.

Käytin Punaisen Ristin ”nettihistoriikka” valtakunnallisten tapahtumien selvittämisessä sekä merkittävien asioiden löytämisessä. Jos ”nettihistoriikissa” kerrottiin esimerkiksi ensiapukoulutuksen aloittamisesta 50-luvulla. Pystyin sen tiedon avulla alkamaan etsimään tietoa Mäntän ensiapukoulutuksen aloittami-

sesta tuohon aikaan lehtiartikkeleista.

Arkisto papereita löytyi vuodesta 1977 eteenpäin. Vanhemmat pöytäkirjat ja muut paperit olivat luultavasti hävinneet osaston muuton yhteydessä 90-luvun taitteessa. Tämä ei kuitenkaan haitannut merkittävästi, koska aiemmat kirjoitetut historiikit oli referoitu kyseisten pöytäkirjojen pohjalta.

Yksi merkittävä tiedonlähde oli Kuorevesi-Mänttä-Vlippula sanomalehti, jotka ovat luettavissa tutkijoille Mäntän kirjastossa mikrofilmillä ja Mäntän KMV-lehden toimitiloissa paperiversiona. Lehtiartikkelit toivat elävöittävää sisältöä muuhun tekstiin ja käytin niitä suorina lainauksina sekä varmentamaan muista lähteistä saatua tietoa. Sanomalehtien läpi käyminen oli ajoittain aikaa vievää, koska tiettyjen numeroiden löytäminen mikrofilmiltä vei aikaa ja työ piti tehdä täysin mekaanisesti.

3.4.2 Keskustelua kahvipöydässä

SPR:n Mäntän osastossa on toiminut 60-vuoden aikana useita henkilöitä kukin omassa tehtävässään, mikä tarkoitti sitä, että haastateltavien löytäminen tietyistä tehtävistä oli haasteellista. Koska haastattelut keskittyivät ainakin osittain tiettyihin aiheisiin, eri haastateltavien välillä piti löytää haastateltavat, jotka olivat omien aiheidensa asiantuntijoita eli informantteja (Katajala 1990, 48). Oikeiden haastateltavien ja tiedonlähteiden löytämiseksi tukeuduinkin suurelta osin osastossa toimivien henkilöiden ehdotuksiin.

Haastattelin historiikkiin kuutta henkilöä. Yksi henkilö ei halunnut tulla haastatelluksi. Haastateltavat olivat henkilöitä, jotka ovat toimineen osastossa merkittävässä roolissa useita vuosia ja jotka erosivat toisistaan sen mukaan missä tehtävissä he ovat SPR:ssä toimineet. Haastateltavia oli SPR:n Vanhustenkerhon, Ystäväpalvelun, ensiaputoiminnan, Veripalvelun ja kahvilatoiminnan tehtävistä. Haastattelut olivat teemahaastatteluita, joista kaksi oli kahdenkeskisiä ja yksi ryhmässä. Päädyin haastattelemaan viimeiset neljä ryhmässä, koska kävi ilmi, että ihmiset muistivat tapahtumia paremmin, kun saivat muistella yhdessä, ja koska se vaati vähemmän aikaa ja järjestelemistä minulta.

Nauhoitin haastattelut ja kirjoitin muistiinpanoja haastattelun aikana. Keräsin haastatteluista mielenkiintoisimmat tarinat suorina lainauksina ja käytin niitä historiikin tekstissä. Yhteensä haastatetuista tallentui noin kolme ja puoli tuntia. Haastattelurungot olivat kaikille samat, joissa otin selvää haastattelijasta, missä tehtävässä tämä oli toiminut, kuinka kauan ja merkittävimmät muistot tuolta ajalta. Haastatteluiden aikana kysyin asioista, jotka koin merkittäväksi, mutta annoin kuitenkin haastateltavan viedä eteenpäin keskustelua.

Litteroin haastattelut niiltä osin, joita uskoin, että voisin käyttää suorina lainauksina historiikissa. Kaikkea en kirjoittanut puhtaaksi, koska se olisi ollut aikaa vievää ja tarpeetonta. Haastattelurunkoon kirjoitettujen muistiinpanojen avulla pystyin nopeasti hakemaan tietoa nauhalta. Jälkeenpäin katsottuna olisin voinut käyttää lainauksia haastatteluista enemmänkin. Oli kuitenkin vaikeaa päättää, mikä olisi ollut hyvä lainaus ja mikä ei. Haastattelut antoivat myös jonkin verran apua tarkempien tietojen etsimiseen muista lähteistä.

Haastatteluiden lisäksi käytin historiikissa kahden henkilön muistelmia, jotka he toimittivat minulle. Toista muistelmaa voitaneen pitää myös avoimena kirje haastatteluna, koska se pohjautui muutamiin henkilölle esittämiin kysymyksiini. En päässyt haastattelemaan näitä henkilöitä henkilökohtaisesti välimatkaongelmien takia ja haastattelu puhelimitse olisi vaatinut minulta enemmän kokemusta haastattelemisesta. Muistelmat koskivat osaston yleistä toimintaa hallituksen puheenjohtajan sanoin 70-luvun lopusta 90-luvulle ja nuorisotoimintaa 80-luvulta, mikä on ollut tähän asti Mäntän osaston nuorisotoiminnan aktiivisinta aikaa. Muistelmat olivat haastatteluiden tapaan muistitietoon pohjautuvaa tutkimusaineistoa ja ne antoivat uudenlaisen näkökulman tapahtumiin verrattuna pöytäkirjojen teksteihin.

3.4.3 Valokuvia sanojen seuraksi

Oli alusta asti selvää, että historiikkiin haluttiin kuvia. Sekin oli melko hyvin selvillä mistä kuvia löytyisi. Henkilökohtaisten valokuva-albumien lisäksi kuvia oli jonkin verran Mäntän osaston kansioissa, etenkin tuoreemmilta ajoilta.

Viimeisimmän vuosikymmenen kuvia löytyi myös sähköisessä muodossa tietokoneelta, mikä nopeutti omaa työtäni, kun kaikkea ei tarvinnut skannata tietokoneelle.

Mäntän Gustaf-museon, sähköinen valokuva-arkisto piti myös sisällään kuvia Mäntän SPR:n alkuvuosikymmenistä ja antoivat arvokasta lisätietoa kuva tekstin muodossa. Lisäksi, muutamia kuvia löytyi perustajajäsenten lasten valokuvakansioista. Loput valokuvista sain haastattelemiltani henkilöiltä ja ensiapupäiväkirjoista. Itse historiikin materiaalina olon lisäksi valokuvat olivat hyvä apu haastatteluiden aikana palauttamaan ihmisten muistoja kuvien ottamisen ajan tapahtumista.

3.5 Työpöydän ääreen

Kun suurin osa lähdemateriaalista oli kerätty ja mielikuvani osastosta varttunut selkeämmäksi aloitin kirjoitustyön, joka alkoi rungon ja kappaleiden suunnitella asiakokonaisuuksittain. Vielä alkuperäisessä suunnitelmassa tarkoituksena oli kirjoittaa historiikki kokonaisuudessa kronologisessa järjestyksessä kuten alkuperäisessä dispositiossa oltiin suunniteltu, mutta päästyäni noin puoleen väliin kirjoitustyössäni tein päätöksen, että käyttäisin systemaattista jäsenystapaa, koska tekstistä tuli muutoin liian katkonaista.

Kirjoitustyö eteni rintarinnan kuvalähteiden kartoittamisen kanssa, jolloin lopullinen sivusisältö ei ollut selvillä vasta kuin taittovaiheessa. Tämä ei kuitenkaan haitannut merkittävästi kirjoittamista. Viimeisiä korjauksia tekstiin pyydyin tekemään myös taitto-ohjelmassa, vaikkakaan se ei ollut paras mahdollinen tapa.

3.6 Designia ja pilkunviilaamista

Työn viimeinen vaihe oli työn saattaminen painovalmiiseen muotoon, jolloin perehdyin tarkemmin kuviin ja niiden asetteluun sekä suunnittelin tekstin yleisäsen ja kannen. Tässä vaiheessa kilpailutin myös painopaikat ja jätin painotalojen tarjoukset Mäntän osaston harkittavaksi, jolloin he pystyivät teke-

mään päätöksen painopaikasta. Lisäksi jätin historiikin luettavaksi Mäntän osastolle, jolloin he saivat kommentoida ja oikolukea tekstin.

Pyrin tekemään ulkoasusta selkeän ja yksinkertaisen. Syy yksinkertaisuuteen oli se, että aikaa ei ollut paljon, eivätkä omat Indesign-taitoni olleet niin hyvät, että oli järkeä lähteä toteuttamaan monimutkaista typografiaa tai muita erikoisuuksia sivuille, joita tulisin vielä muokkaamaan useasti kuvia lisätessä. Aikaakaan ei ollut käytettävissä loputtomiin. Muuta taitossa huomioon otettavaa oli kuvien riittävä resoluutio ja niiden asettelu sivuille kuvatekstin kanssa.

4 POHDINTA

Huolimatta siitä, että kirjoittamiselle oli varattu runsaasti aikaa, tuntui se kuitenkin loppuvan kesken viime metreillä. Yksi syy ajan loppumiseen oli päätökseni kronologisen jäsentelytavan muuttamisesta systemaattiseksi, mikä johti siihen, että koko teksti piti suunnitella uudestaan. Lopputulos on kuitenkin parempi näin myös Mäntän osaston mielestä. Lopun kiireistä huolimatta historiikki saatiin painoon ajoissa ja valmiina osaston 60-vuotisjuhliin.

Työn tuloksena syntyi 500 kappaleen painos 80-sivuista kovakantista kirjaa, jonka pääsin esittelemään juhlaväelle Mäntän osaston 60-vuotisjuhlissa. Historiikkiin saatiin kerättyä 60-vuoden merkittävimmät tapahtumat ja muistot. Lopussa on myös listattuna osaston puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat sekä jäsenille myönnetyt tunnustukset. Juhlaväen mieleen tuntui olevan erityisen mieleen historiikin kuvat, jotka palauttivat ihmisten mieleen menneet ajat.

Olen tyytyväinen työn lopputulokseen, vaikka se ei mielestäni ole täydellinenkään. Jos käytettävissä olisi ollut enemmän aikaa ja resursseja niin olisin todennäköisesti pyrkinyt tekemään historiikista monipuolisemman ja perehtynyt lähteisiin kriittisemmin. Historiikin luotettavuutta on vaikea mitata, muuten kuin Mäntän osaston jäsenten palautteella. He tuntevat järjestönsä historian ainakin niiltä osin ja ajoilta joissa ovat itse toimineet.

Historiikin teko prosessin aikana opin paljon tiedonkeruusta ja tiedon luotettavuudesta. Oli kyseessä lehtiartikkeli, kirja tai muisto, toissijainen tieto on aina peräisin yhden ihmisen ilmaan päästetystä lauseesta ja sen oikeellisuus riippuu täysin siitä kuinka tuon lauseen kuullut on sen saanut tietoonsa. Tiedon lähteiden tarkistaminen korostui etenkin muistitietoon pohjautuvissa asioissa. Kolme eri henkilöä saattoi sijoittaa saman tapahtuman kolmelle eri vuosikymmenelle, mikä saattoi johtua täysin heidän tulkinnastaan kysymykseeni. Tämä toisaalta lisäsi paljon omaa vastuutani sen suhteen kuinka hyvin pystyin haastattelemaan ja kuinka tarkasti jaksoin varmistaa kaiken eri lähteistä. Toisaalta se kertoi myös siitä kuinka suuresti ihmisten näkökulmat vaihtelevat ja tuovat sitä kautta sisältöä historialle.

Yksi vaikeimmista asioista koko prosessin aikana oli, että pystyin luomaan oikean kuvan tapahtumista, jotta pystyin aloittamaan kirjoittamisen. Vielä kirjoitusprosessin alkuvaiheessa kuvani osaston toiminnan monipuolisuudesta oli melko sekavaa verrattuna siihen mitä se oli siinä vaiheessa, kun lähetin valmiin työn painoon. Historian kirjoittaminen ei ole ”hätäisen hommaa”, vaan vaatii paljon myös ajatustyötä ja asioiden sulattelua.

LÄHTEET

Curthoys, A. & McGrath, A. 2009. How To Write History That People Want To Read. Australia: UNSW Press.

Facta tietopalvelu. Tietosanakirja. Luettu. 12.4.2011.
<http://facta.fi/tietosanakirja/31519>

Fingerroos, O. & Haanpää, R. 2006. Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen (toim.). Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.

Gillham, B. 2005. Research Interviewing: The Range of Techniques. Australia: McGraw-Hill Education.

Heikkinen, A. 1996. Menneisyyttä rakentamassa. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu laitos. Vantaa: Tammi.

Kaartinen, M. & Korhonen, A. 2005. Historian kirjoittamisesta. Turku: Kirja-Aurora.

Kalela, J. 2001. Historian tutkimus ja jokapäiväinen historia. Teoksessa Kalela, J. & Lindroos, I (toim.). Jokapäiväinen historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 11-25.

Katajala, K. 1990. Historiikin kirjoittajan opas. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.

Kvale, S, Brinkmann, S. 2009. Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur AB.

Makkonen, E. 2010. Elore. Vol 17. Tutkijan rooli muistitietoetnografiassa. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. 113-120. Luettu 12.4.2011
http://www.elore.fi/arkisto/1_10/ajankoht_makkonen_1_10.pdf

Otavan kirjapaino Oy. 2011. Painon hallintaopas. Luettu 15.4.2011 http://www.otavankirjapaino.fi/uploads/media/OKP_painon_hallintaopas.pdf

Punainen Risti. 2011. Flash-historiikki. Luettu 12.4.2011.
http://www.redcross.fi/ext/vuosien_varrelta/flash/intro_randomizer.html

Suojanen, P. 1996. Etnografisen tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Palmroth, A & Nurmi, I (toim.). Alttiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston paino, 35-61.

Suomen freelance-journalistit ry. 2010. Graafisen työn hinnoitteluohje. Luettu 12.4.2011 <http://www.freet.fi/sopimukset/graf06/> Luettu. 12.4.2011.

LIITE

Suomen Punainen Risti
Mäntän osasto 1950-2010
Vapaaehtoisuuden vuosikymmenet